

ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СЕЛСКО СТОПАНСТВО
гр. Карнобат
ул. "Москва" №10
тел. 0879 838187
www.pgsslp-karnobat.com
email: info-200413@edu.mon.bg

УТВЪРДИЛ:
ДИРЕКТОР ИНЖ. Б. АТАНАСОВА

Наръчник

за прилагане на наредба за
приобщаващото образование

2026 / 2027 година

Наръчникът е приет с Протокол №14/11.09.2026 г. на заседание на Педагогическия съвет и е утвърден със заповед №1338/11.09.2026 г. на директора на ПГСС.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение

II. Нормативна основа на училищния наръчник

III. Цели на наръчника

IV. Анализ на училищната среда

V. Водещи принципи при реализиране на целите

VI. Форми на обща подкрепа:

VII. Дейности и задачи за постигане на целите на наръчника

VIII. Процедури за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в ПГСС

IX. Процедура за предоставяне на обща подкрепа за личностно развитие в ПГСС

X. Приложения

I. Въведение:

Съвременното образование изисква адекватно отношение към различието и индивидуалните особености на децата от всички възрастови групи с цел да се преодолее социалната и образователна изолация. Това налага прилагането на нови критерии и методики, които трябва да са доминиращи в българското образование. Новите подходи ще осигурят обща и допълнителна подкрепа и равен достъп за развитие на потенциала на ученици със специални образователни потребности, двуезични,

както и деца в риск с цел тяхната пълноценна личностна, професионална и гражданска реализация в обществото.

Този наръчник се създава въз основа на Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО), Наредбата за приобщаващото образование и относимите подзаконови нормативни актове, с цел практическо прилагане на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование в ПГСС – Карнобат.

Нормативната основа и процедурите в настоящия наръчник се прилагат в действащата към учебната 2026/2027 година редакция на посочените нормативни актове.

Изготвянето на училищен наръчник за обща подкрепа за личностно развитие е подчинено на следните основни държавни приоритети:

Изграждане на образователна среда за:

- разгръщането на потенциала на всеки ученик за личностно развитие, успешна реализация и социализация ;
- по-високо качество и по-добър достъп до образование за всеки ученик;
- ранна превенция на обучителни затруднения;
- включващо обучение на ученици със специални образователни потребности (СОП);
- включващо обучение и социално приобщаване на ученици с проблемно поведение и ученици в риск;
- разширяване на обхвата на училищното образование за осъществяване на включващо обучение и надграждане на досегашния положителен опит в тази област в различните области на училищния живот за всички ученици от уязвимите групи.

II. Нормативна основа на училищния наръчник

- Закон за предучилищното и училищно образование;
- Държавният образователен стандарт за приобщаващото образование, определен с Наредбата за приобщаващото образование;

Наредбата за приобщаващото образование (обн. ДВ, бр. 86 от 27.10.2017 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 66 от 06.08.2024 г.);

Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, в действащата ѝ редакция;

Наредба № 10 от 01.09.2016 г. за организация на дейностите в училищното образование, в действащата ѝ редакция;

- Етичния кодекс на ПГСС – Карнобат;

- Правилника за дейността на ПГСС – Карнобат за учебната 2026/2027 г.;

- Годишния план за дейността на училището за учебната 2026/2027 г.;

- Актуалните нормативни документи и политики на МОН в областта на приобщаващото образование, включително относимите механизми и алгоритми за превенция и противодействие на тормоза и насилието.

III. Цели на наръчника:

1. Настоящият наръчник има за цел да предостави равни възможности за приобщаване на учениците от уязвими групи, да спомогне за подобряване на качеството им на живот, недопускане на дискриминация спрямо тях, осигуряване на пълноценно и активно участие във всички области на училищния живот.
2. Настоящият наръчник има за цел да подпомогне дейността на учителите за предоставяне на равни възможности и приобщаване на учениците от уязвими групи.
3. Пълноценна социализация и адаптация на ученици със СОП, двуезични и деца в риск.
4. Гарантиране на равен достъп до качествено образование на всички ученици от уязвими групи.
5. Утвърждаване на интеркултурно и подкрепящо образование.
6. Съхраняване и развиване на културната идентичност на учениците от етническите малцинства.

IV. Анализ на училищната среда.

Традиционно в ПГСС се изграждат и провеждат политики за:

- Съзнателно изграждане на толерантно отношение в учениците, учителите, родителите и работещите в училището спрямо децата от уязвимите групи
- Целенасочено се обучават всички преподаватели за работа с ученици от уязвимите групи
- В часа на класа се предвиждат теми, свързани с интеркултурното разнообразие

- Създават се условия за достъпна качествена грижа за учениците, така че техните родители да могат да търсят възможности за образование или професионална реализация.
- При децата от уязвимите групи се обръща особено внимание на семейството като част от образователния процес.

V. Водещи принципи при реализиране на целите:

- Гарантиране на равен достъп до качествено образование за всеки ученик
- Равнопоставеност и недопускане на дискриминация
- Съхраняване на личностното и етническото многообразие

VI. Форми на обща подкрепа:

1. Екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти – обсъждане на обучението, развитието и участието на учениците, обмен на информация и добри педагогически практики, както и определяне на конкретни дейности за обща подкрепа. За срещите се води протокол съгласно вътрешните правила и приложимата нормативна уредба.
2. Кариерно ориентиране на учениците
3. Занимания по интереси – клубове и други форми, както и включване в конкурси и проекти на деца с изяви дарби;
 - дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;
 - изяви, свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно – туристически дейности по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище;
 - Допълнително обучение по учебни предмети – за ученици със системни пропуски, напреднали ученици, ученици, отсъствали повече от 10 учебни дни по уважителни причини, както и в приложимите случаи за компенсиране на липсата на взаимодействие при несинхронно обучение от разстояние в електронна среда.

4. Допълнителното обучение се организира при условията и по реда на чл. 17 от Наредбата за приобщаващото образование.
5. Допълнително консултиране по учебни предмети, което е достъпно за всички ученици и се провежда извън редовните учебни часове по утвърден от директора график.
6. Кариерно ориентиране на учениците, включително информиране, консултиране, индивидуална и групова работа и дейности, подпомагащи избора на образование и професия.
7. Занимания по интереси, библиотечно-информационно обслужване.
8. Дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение. Те могат да включват обсъждане на конкретен проблем, посредничество при конфликт, консултиране с психолог/педагогически съветник, групова работа за социални умения, наставничество, участие в дейности в полза на паралелката или училището и други дейности, определени в правилника на институцията.
 - създаване на условия за сътрудничество и ефективна комуникация между всички участници в образователния процес;
 - предоставяне на методическа помощ на учителите за превенция на насилието и за преодоляване на проблемното поведение на децата и учениците;
 - извършване на групова работа с ученици и/или кризисна интервенция;
 - работа със средата, в която е детето или ученикът – семейството, връстниците.;
9. Дейности за превенция на обучителните затруднения и логопедична работа, съобразно индивидуалните потребности на учениците и условията за предоставяне на подкрепата.
10. Допълнително обучение по учебни предмети, включително при системни пропуски и в случаите, предвидени в чл. 17 от Наредбата за приобщаващото образование;
11. Допълнително консултиране по учебни предмети, което се провежда извън редовните учебни часове съгласно утвърдения график;

VII. Дейности и задачи за постигане на целите на наръчника:

1. Изграждане на позитивен психологически климат в училищната среда, толерантност на общността, интегриране и подпомагане на учениците от уязвимите групи.

2. Работа с родителските общности за преодоляване на негативно отношение към ученици от уязвими групи с различни проблеми.
3. Осигуряване на условия за подкрепяща среда, която да стимулира успешната адаптация и социализация на учениците от уязвимите групи.
4. Определяне на условията и реда за постъпване на учениците от гореспоменатите групи в училището и осигуряването на равен достъп до образование.
5. Създаване на екипи за подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР) за конкретни ученици, за които е установена необходимост от допълнителна подкрепа, със заповед на директора за съответната учебна година.
6. ЕПЛР определя необходимия инструментариум за оценката на индивидуалните потребности и правилата за работата си, проучва информацията за ученика, обсъжда оценката и наблюденията и формулира решение за предоставяне на допълнителна подкрепа в протокол от заседанието.
7. Определяне структурата, условията и реда за утвърждаване на индивидуалните учебни планове на ученици от уязвимите групи.
8. Осигуряване на допълнителна подкрепа на ученици със СОП, ученици в риск, ученици с изявени дарби и ученици с хронични заболявания съобразно оценката на индивидуалните им потребности и плана за подкрепа.
9. Създаване на условия за развитите на умения и способности на ученици с изявени дарби от уязвимите групи.
10. Повишаване квалификацията на педагогическите кадри, работещи с ученици от уязвимите групи.

VIII. Процедури за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в ПГСС

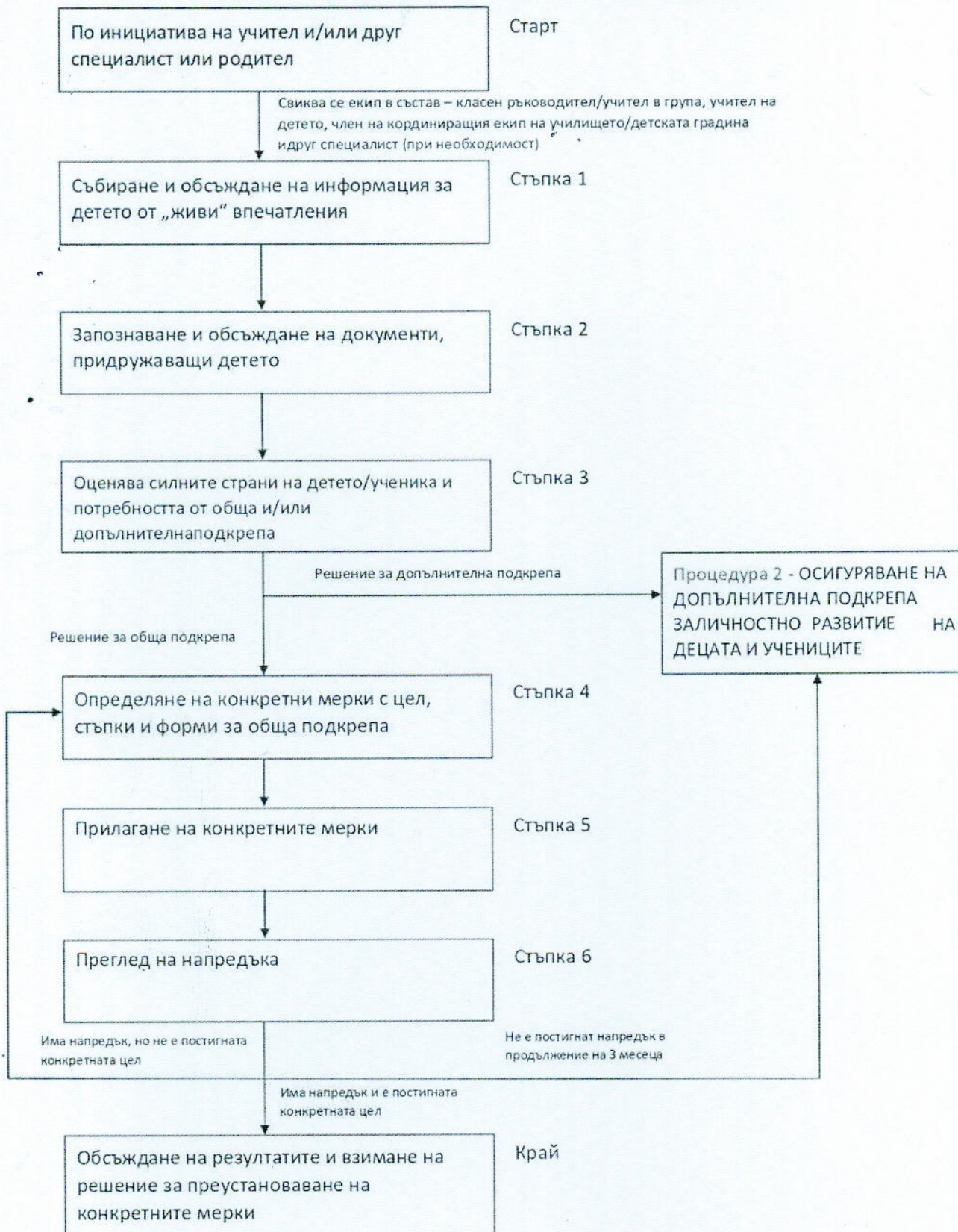
Общата подкрепа за личностно развитие се предоставя от постъпването на ученика в училището съобразно индивидуалните му потребности и е насочена към развитието на потенциала на всеки ученик

Процедура 1

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В УЧИЛИЩЕ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ОБУЧИТЕЛНИ ЗАТРУДНЕНИЯ

Свиква се екип в състав съобразно конкретната необходимост – класен ръководител, учител/и по учебен предмет, координаторът по приобщаващото образование и/или друг педагогически специалист. При необходимост се включват психолог, педагогически съветник, логопед или друг специалист.

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В УЧИЛИЩЕ/ДЕТСКАТА ГРАДИНА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ОБУЧИТЕЛНИ ЗАТРУДНЕНИЯ

Процедура 2

ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва: работа с ученик по конкретен случай; психо-социална рехабилитация и други, специализирани дейности съобразно потребностите; осигуряване на достъпна и подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали и специалисти; обучение по специални учебни предмети за ученици със сензорни увреждания; ресурсно подпомагане.

Работата по конкретен случай включва:

1. определяне на цели и действия, насочени към ученика;
2. формулировка на случая;
3. изготвяне на план за подкрепа;
4. взаимодействие и работа с подкрепящата среда;
5. постигнати резултати от работата по случая

Работата по конкретен случай се провежда от ЕПЛР. При необходимост за конкретни дейности от плана за подкрепа могат да бъдат привлечени външни за училището специалисти. Водещият на случая се определя от екипа съобразно конкретния случай и необходимата експертиза.

Старт: инициатива на учител и/или друг педагогически специалист, родител, координатора по приобщаващото образование или друг компетентен участник в образователния процес.

Стъпки след стартиране:

Стъпка 1.

Екипът за подкрепа за личностно развитие за конкретен ученик се създава със заповед на директора за всяка учебна година. Екипът се създава за ученици със специални образователни потребности, в риск, с изявиени дарби и с хронични заболявания.

В състава на ЕПЛР задължително участват психолог и/или педагогически съветник, както и логопед. В екипа може да участва ресурсен учител/специален педагог и други специалисти според индивидуалните потребности на ученика. Могат да се включват представители на

органите за закрила на детето и на органите за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

Екипът се ръководи от специалиста, определен със заповедта на директора.

В работата на екипа участва родителят, а при необходимост – представител на съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и/или на център за подкрепа за личностно развитие.

Екипът провежда общи срещи не по-малко от три пъти през учебната година – в началото на учебната година и в края на първия и втория учебен срок. При възникнала необходимост се провежда и извънредно заседание. Родителят се запознава с датите на срещите.

Когато не може да формира ЕПЛР за ученик със специални образователни потребности, директорът на училището в 3-дневен срок от установяването на необходимостта от извършване на оценка на индивидуалните потребности изпраща заявление до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Оценяващи екипи, в зависимост от причината :

Оценката на индивидуалните потребности на ученици, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, се извършва от ЕПЛР, чийто състав включва психолог, логопед, ресурсен учител, при необходимост рехабилитатор на слуха и говора или учител на ученици с нарушено зрение, класния ръководител и учителите, които преподават на ученика.

Оценяват се познавателно развитие, комуникативни умения, социални умения, физическо развитие, адаптивно поведение, психични реакции, семейно функциониране

Оценката на индивидуалните потребности на ученици в риск се извършва от ЕПЛР, чийто състав включва психолог и/или педагогически съветник, логопед, класния ръководител и учителите, които преподават на ученика. Оценяват се рисковите и защитните фактори в ситуацията на ученика и неговата среда.

Оценяват се рисковите и защитните фактори в ситуацията на ученика и неговата среда.

Оценката на индивидуалните потребности на ученици с изяви дарби се извършва от ЕПЛР, чийто състав включва класния ръководител и учителите, които преподават на ученика, психолог или педагогически съветник, а при необходимост – специалисти, които обучават или тренират ученика. Оценяват се конкретните области на изявените дарби и способности.

Оценяват се конкретните области на изявени дарби и способности.

Стъпка 2.

Извършване на функционална оценка на индивидуалните потребности на ученика за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

Оценката е процес на индивидуално събиране и анализиране на информация за функционирането на ученика, силните му страни, затрудненията, потенциала за развитие и възможностите му за участие в образователния процес. Оценката се извършва индивидуално от всеки специалист в екипа при спазване на изискванията на чл. 75–78 от Наредбата за приобщаващото образование.

За извършването на оценката родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, представя следните документи:

1. заявление до директора;
2. статуси от проведени предварителни изследвания и консултации – психологични, логопедични, медицински – при наличие на такива, в зависимост от потребностите на детето или ученика;
3. всички документи, съдържащи информация за здравословното състояние и социалното положение на детето, документи, издадени от съда, както и други документи, които имат отношение към обучението и образованието на детето или ученика, включително и документи от детската градина при наличие на такива, необходими за извършване на оценката;
4. протокол от специализирана по профила на заболяването лекарска консултативна комисия, и/или решение на териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК), и/или на Национална експертна лекарска комисия (НЕЛК) с приложена лична амбулаторна карта, съдържаща информация за проведени изследвания, консултации, епикризи и други, които удостоверяват заболяването – при деца и ученици с хронични заболявания.

Оценката на индивидуалните потребности на учениците със СОП се извършва в срок до 3 месеца от началото на учебната година, като продължителността на оценяването е най-малко 14 дни. За ученици с изявени дарби, в риск и с хронични заболявания оценката се извършва според конкретния случай, но не по-късно от 3 месеца от установяване на потребността. При установена по-късно през учебната година потребност от оценка на ученик със СОП оценяването се извършва в срок до 3 месеца от установяването на потребността и продължава най-малко 14 дни.

Оценката се извършва съгласно Картата за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

Картата за оценка на индивидуалните потребности включва оценка на функционирането на ученика, общо становище на екипа за необходимата допълнителна подкрепа и данни за вида и спецификата на необходимата подкрепа, съобразно приложимата нормативна уредба.

1. оценка на функционирането на детето или ученика;

2. становище на екипа, извършил оценката на индивидуалните потребности, за необходимите ресурси за допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика;
3. определяне на спецификата и на вида на допълнителната подкрепа – краткосрочна или дългосрочна;
4. препоръка за ползване на други услуги, включително и на социални услуги, или за включване в други занимания.

Оценката на функционирането на детето или ученика включва:

1. общ здравен статус на детето или ученика, физическо развитие;
2. емоционално и социално развитие (игрови умения; отношения с връстници; отношения с възрастни; социално приемливо поведение; самооценка; ниво на независимост; поведение, съответно на възрастта; умения за самообслужване и самостоятелност; риск от нараняване; хиперактивност);
3. познавателно развитие (памет; внимание; мислене; интелект);
4. езиково и говорно развитие и комуникативни умения (латерализация; гнозис и праксис; рецептивна реч; експресивна реч; писмена дейност; математически умения; невербална комуникация; комуникативна функция на езика);
5. обучение (постижения в образователния процес; обучение по учебни програми по общообразователни учебни предмети; обучение по учебни програми по учебни предмети или модули за професионално образование и обучение; участие в терапевтични програми);
6. семейни отношения (контакт с родителите или други членове от семейството, честота на контактите, качество на контактите; основни грижи и закрила; емоционална връзка и стабилност на отношенията в семейството; родителски стил на възпитание);
7. социална среда (семейна история; разширено семейство; жилищни условия; социални характеристики и ресурси на средата).

При несъгласие на родителя с предложената допълнителна подкрепа директорът писмено уведомява дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на ученика с цел осигуряване на неговия най-добър интерес. Дирекция „Социално подпомагане“ информира директора за предприетите действия в срок до 10 работни дни.

Директорът на училището изпраща копие от протокола с оценката и решението на ЕПЛР за предоставяне на допълнителна подкрепа на ученик със специални образователни потребности в регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование в 7-дневен срок от извършването на оценката.

Стъпка 3

Изготвяне на план за подкрепа на ученика. Планът за подкрепа включва:

1. целите, задачите и конкретните дейности за допълнителна подкрепа за личностно развитие;
2. описание на възможностите, силните страни и потенциала на ученика за включване и участие в образователния процес и в дейността на институцията;
3. определяне на вида и формата на обучение;
4. определяне на вида на допълнителната подкрепа и на конкретния срок за предоставянето ѝ;
5. определяне на конкретни образователни цели и очаквани резултати от обучението на ученика;
6. определяне на начини за оценяване на напредъка на ученика;
7. определяне на специални педагогически, терапевтични и други методи и средства за постигане на целите;
8. определяне на честотата на осъществяване на дейностите за допълнителна подкрепа;
9. описание на екипната работа с ученика, на ролята и отговорностите на педагогическите специалисти и на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, при предоставянето на допълнителната подкрепа;
10. описание на необходимите ресурси за допълнителната подкрепа и за ефективен преход между институциите или между отделните етапи и степени на образование и на координацията на работата с децата и учениците, които получават допълнителна подкрепа за личностно развитие;
11. определяне на часовете за ресурсно подпомагане – за ученик със специални образователни потребности.

Стъпка 4 – Предоставяне на допълнителна подкрепа

Предоставяне на допълнителна подкрепа

Краткосрочна е подкрепата, която въз основа на оценката на индивидуалните потребности на ученика се предоставя за определено време в процеса на предучилищното и училищното образование, като:

1. за ученици със специални образователни потребности обхваща период от минимум една учебна година до максимум края на съответния етап от степента на образование;

2. за ученици в риск обхваща времето на планираните дейности за работа по конкретния случай, която се осъществява в училище в сътрудничество с отделите за закрила на детето;
3. за ученици с изяви дарби обхваща период от минимум една учебна година. В началото на всяка учебна година се оценява необходимостта от предоставяне на такава подкрепа до края на съответния етап от степента на образование;
4. за ученици с хронични заболявания обхваща периода, необходим за лечението на детето или ученика. При необходимост срокът ѝ се удължава в зависимост от здравословното състояние на детето или ученика. При прекратяване на медицинската грижа екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика извършва оценка за необходимостта от предоставяне на подкрепа, каквато се предоставя на деца или ученици със специални образователни потребности.

Дългосрочна е подкрепата, която въз основа на оценката на индивидуалните потребности на ученика обхваща повече от един етап от степента на образование, повече от една степен на образование или е за целия период на обучение на ученика в училището.

Училището и центърът за подкрепа за личностно развитие в зависимост от индивидуалните потребности на децата и учениците осигуряват следните специалисти за допълнителна подкрепа за личностно развитие:

1. при сензорни и/или неврологични увреждания и при множество увреждания – ресурсен учител, рехабилитатор на слуха и говора, учител на деца и ученици с нарушено зрение, логопед, психолог, а при необходимост лекар, социален работник, както и помощник на учителя;
2. при обучителни трудности – логопед, психолог, ресурсен учител;
3. при прояви от аутистичния спектър – ресурсен учител, логопед, психолог, както и помощник на учителя;
4. при емоционални и/или поведенчески затруднения – психолог и/или педагогически съветник, социален работник, а при необходимост помощник на учителя и психотерапевт;
5. при наличие на риск – психолог и/или педагогически съветник, социален работник, а при необходимост помощник на учителя и медиатор от общността на детето или ученика;
6. при изяви дарби и способности в различни области – учител (учители) и специалисти, съобразно изявените дарби и способности на детето или ученика, а при необходимост педагогически съветник и/или психолог;
7. при хронични заболявания – психолог и/или педагогически съветник, а при необходимост лекар или друг медицински специалист.

Помощник на учителя се осигурява при повече от 3 деца или ученици със специални образователни потребности в групата в детската градина или в паралелката в училището, и/или когато децата и учениците със специални образователни потребности в групата или в паралелката са с комплексни потребности вследствие на емоционално-поведенчески проблеми при разстройство от аутистичния спектър или при друго увреждане, нарушение или заболяване.

Помощникът на учителя не е педагогически специалист и се назначава от директора на детската градина или училището когато е определен в плана за подкрепа на детето или ученика.

Помощникът на учителя може да бъде лице с висше образование, включително и с професионална квалификация „учител“, или лице със средно образование. Директорът на детската градина или училището назначава ресурсен учител за дългосрочна допълнителна подкрепа на до 3 деца и ученици със специални образователни потребности в групата или паралелката.

За децата и учениците с краткосрочна допълнителна подкрепа директорът може при необходимост да подаде заявление за осигуряване на ресурсни учители и други педагогически специалисти от регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, от център за подкрепа за личностно развитие, от Държавния логопедичен център, от специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

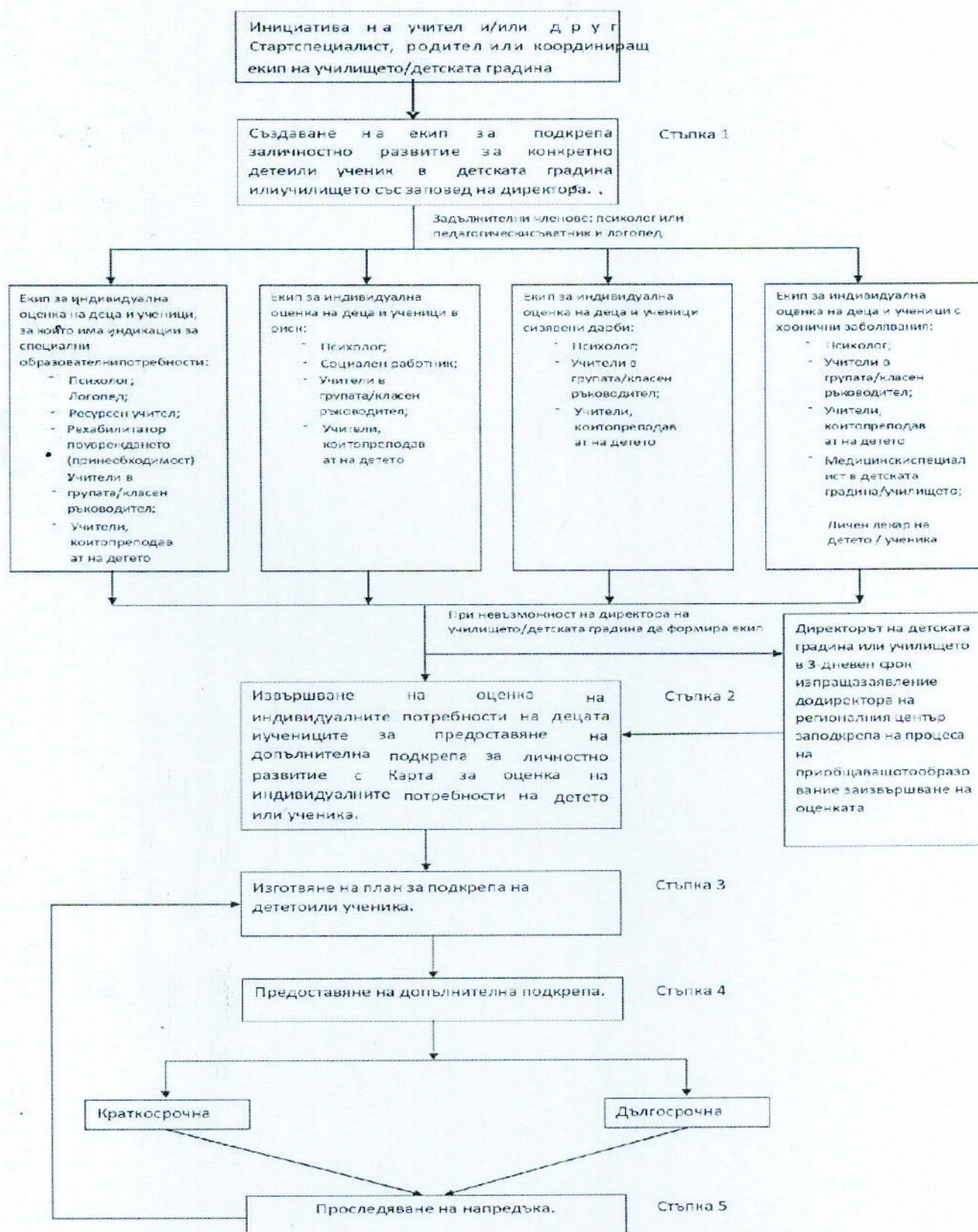
В срок до 14 дни от получаване на заявлението директорите на регионални центрове за подкрепа на процеса за приобщаващото образование, Държавният логопедичен център, центровете за подкрепа за личностно развитие и специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания осигуряват необходимите учители и специалисти, а при невъзможност да ги осигурят съдействат на директора на детската градина или училището за осигуряването им от други институции или от социални услуги.

Когато детската градина или училището не може да осигури ресурсното подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности, в срок до 10 септември директорът подава информация до съответната община с искане за осигуряването му като посочва видовете специалисти за ресурсното подпомагане.

Стъпка 5 – Проследяване на напредъка

ЕПЛР проследява напредъка в развитието на ученика два пъти през учебната година и при необходимост внася промени в плана за подкрепа и в индивидуалните учебни програми след информирано писмено съгласие на родителя.

ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

Процедура 3

РЕАКЦИЯ ПРИ СЛУЧАИ НА НАСИЛИЕ, ТОРМОЗ И ПОВЕДЕНИЕ В КОНФЛИКТ СЪС ЗАКОНА

Условие за стартиране

1. Ученик или дете от училището или детската градина е жертва на насилие от пълнолетно лице
2. Ученик или дете от училището или детската градина е жертва на тормоз от друго дете, ученик или група деца/ученици
3. Ученик или дете от училището или детската градина е извършител на тормоз по отношение друго дете, ученик или група деца/ученици
4. Ученик или дете от училището или детската градина извършител на тормоз по отношение на персонал от детската градина или училище
5. Ученик от училището е извършител на деяние, в конфликт със закона

Старт: По сигнал или информация от ученик, учител, класен ръководител, друг педагогически специалист или служител, родител, орган на МВР, дирекция „Социално подпомагане“/отдел „Закрила на детето“, друг компетентен орган или лице, разполагащо с информация за риск или насилие.

Процедура 3.1.

(използва се ако детето е жертва на насилие от пълнолетно лице)

Стъпка 1: При получаване на информация за дете/ученик в риск или жертва на насилие училището предприема незабавни действия за безопасност и подкрепа, документира получената информация и уведомява компетентните органи по реда на Закона за закрила на детето. Не се извършва вътрешно „верифициране“ като условие за подаване на сигнал.

Разговорът с ученика се провежда с внимание към неговата сигурност, достойнство и най-добър интерес и само доколкото е необходимо за оказване на непосредствена подкрепа и предаване на релевантната информация на компетентните органи.

При необходимост се изготвя протокол за предприетите от училището действия и се изпраща сигнал до дирекция „Социално подпомагане“/отдел „Закрила на детето“ и/или до органите на МВР. При непосредствена опасност за живота или здравето се подава сигнал на телефон 112.

Стъпка 2: Съгласно чл. 36г от Закона за закрила на детето дирекция „Социално подпомагане“ създава мултидисциплинарен екип за защита на дете в риск или жертва на насилие или

експлоатация. До изтичането на 24 часа от получаването на сигнала социален работник, определен от директора на дирекция „Социално подпомагане“, извършва оценка на сигнала. При потвърждаване на информацията се уведомяват членовете на мултидисциплинарния екип и се определя дата и час за неговото събиране.

Училището участва в работата по случая с представител/и, определени по компетентност, и изпълнява възложените му действия съгласно плана за действие и приложимата нормативна уредба.

Когато след оценката не се установи необходимост от откриване на случай по компетентност на органите за закрила, училището продължава да предоставя подходяща обща подкрепа, а при наличие на основания – да предприеме процедура за допълнителна подкрепа.

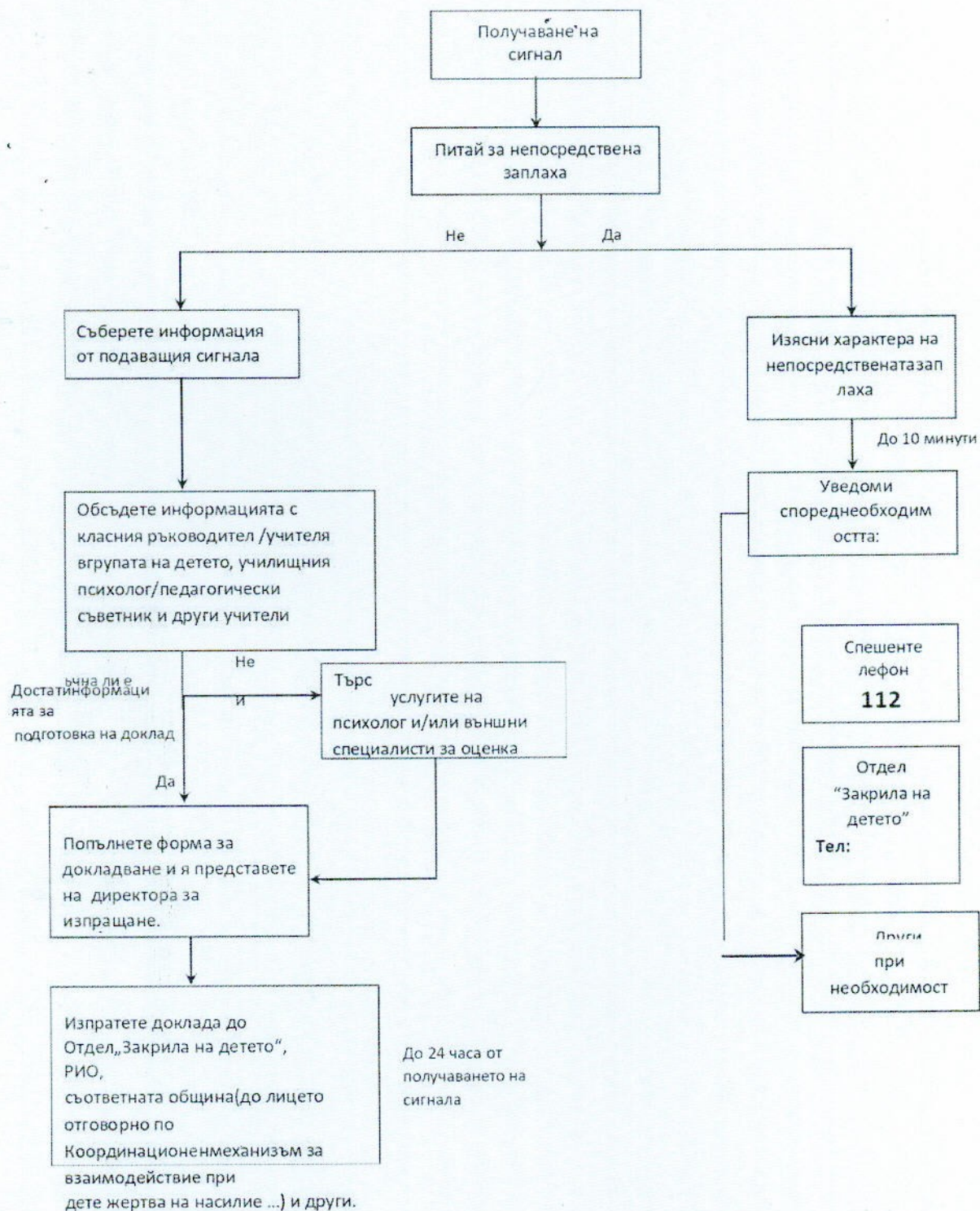
Подкрепата в училищна среда за дете, за което е съобщена ситуация на насилие, може да включва и:

- консултиране на детето или ученика с психолог;
- индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество); насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;

За документиране на действията се съхраняват относимите протоколи, сигнали, планове за действие и други документи при спазване на изискванията за защита на личните данни и правилата за достъп до служебната документация.

БЛОК-СХЕМА

за докладване/реагиране за насилие/съмнение за насилие над дете

Процедура 3.2.

(използва се ако са изпълнени условия 2, 3 или 4 за стартиране - ситуации на тормоз)

Стъпка 1: Ако се наблюдава ситуация на тормоз, учителят или друг служител предприема действия за незабавното ѝ прекратяване и за обезопасяване на учениците. Ако ситуацията не може да бъде овладяна с наличните средства и има непосредствен риск за живота или здравето, се търси съдействие от МВР/телефон 112.

При необходимост от физическа намеса тя се допуска единствено в рамките на закона, за непосредствено предотвратяване на опасност или разделяне на участниците, с минимално необходимо въздействие, без цел наказание, унижение или причиняване на болка. Действията се документират и се предприемат съобразно вътрешните правила и актуалния Механизъм за противодействие на тормоза и насилието.

Вместо чуждестранни правила се прилага българската нормативна уредба и актуалният Механизъм за противодействие на тормоза и насилието. Вътрешните действия на училището не могат да разширяват правомощията на педагогическите специалисти извън предвидените в закона.

Стъпка 2: Доклад до директора на училището/детската градина. До един час след прекратяване на ситуацията на тормоз и/или след научаване за ситуация на тормоз учителят/служителя следва да докладва (устно) за нея на директора. В същия период следва да се уведоми и класния ръководител/учителя в група на участниците в ситуацията.

Стъпка 3: Директорът на училището/детската градина преценява, съвместно с класния ръководител/учителя в група дали е налице ситуация на тормоз и към кое ниво се отнася.

Ако се прецени, че става въпрос за конфликт, а не за тормоз, директорът насочва въпроса за решаване от класния ръководител;

Ако ситуацията е на тормоз от първо ниво, директорът насочва въпроса за решаване от класния ръководител, съобразно процедурите на училището/детската градина;

Ако ситуацията е на тормоз от второ или трето ниво, директорът нарежда на наблюдаващия ситуацията/получилия сигнала да подготви доклад до председателя на училищния съвет по противодействие на тормоза и да се започнат действия по училищните процедури за реакция при второ и трето ниво на тормоз.

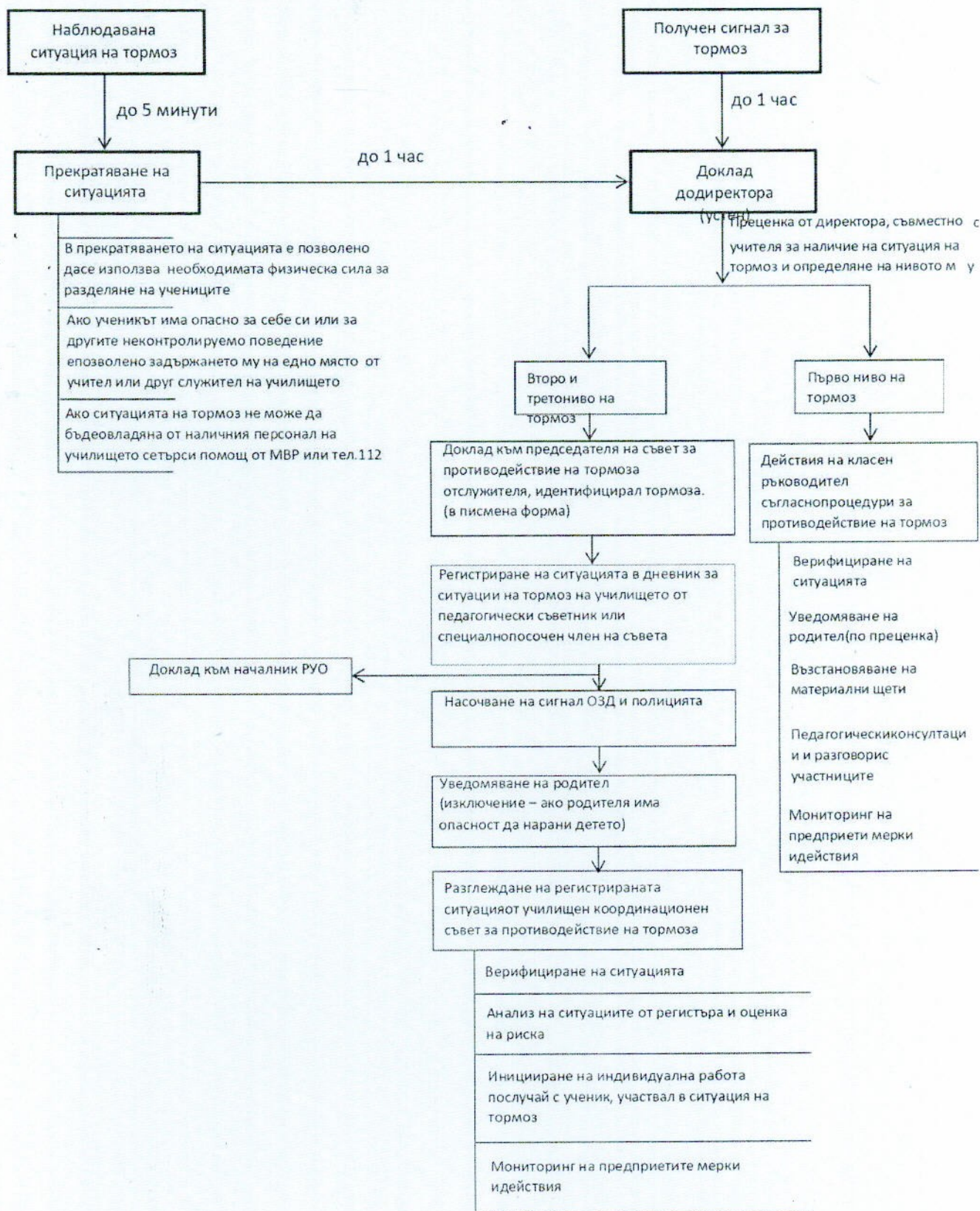
Бележка: При определяне на нивото на тормоз се използва Таблица 1. КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФОРМИТЕ НА ТОРМОЗ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА СЪОТВЕТНИ ДЕЙСТВИЯ

Бележка: При определяне на нивото и предприемането на действия се прилага Механизмът за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, утвърден със Заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на министъра на образованието и науката, заедно с Методическите насоки и Алгоритъма за прилагането му.

При оптимизирането на вътрешните процедури се вземат предвид и дейностите за обща подкрепа по Наредбата за приобщаващото образование, включително разговор с ученика, посредничество при конфликт, консултиране с психолог/педагогически съветник, групова работа за социални умения, наставничество, участие в дейности в полза на паралелката или училището и други дейности, определени в правилника на институцията.

1. обсъждане между ученика и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем и получаване на подкрепа за разрешаването му;
2. използване на посредник при решаване на конфликт в училище;
3. консултиране на детето или ученика с психолог;
4. консултиране на детето или ученика с педагогически съветник;
5. създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин;
6. насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
7. индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
8. участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
9. други дейности, определени в правилника за дейността на институцията.

БЛОК СХЕМА ЗА РЕАКЦИЯ ПРИ УСТАНОВЕН ТОРМОЗ

Процедура 3.3.

(използва се ако са изпълнени условие 5 – ученик, извършител на деяние, в конфликт със закона)

Стъпка 1: Уведомяване на директора и координатора по приобщаващото образование за случая и предприемане на необходимите действия за безопасност, подкрепа и документиране.

Стъпка 2: Обсъждане на ситуацията от директор, координатор, класен ръководител, психолог/педагогически съветник и при необходимост други педагогически специалисти. Анализират се причините, рисковите и защитните фактори и необходимата подкрепа.

При обсъждането основен акцент са причините довели до деянието: ако предполагаме инцидент, който е довел до непредумишлено деяние, което е противозаконно, то ученикът е добре да получи обща подкрепа, психологическо консултиране и/или кризисна интервенция. Ако деянието е умишлено, то най-вероятно става въпрос за дете в риск, което има нужда от екип, оценка на потребностите и допълнителна подкрепа. Въпросът

Основният подход е насочен към подкрепа за промяна на поведението и превенция на повторно нарушение, без да се изключва приложението на предвидените в ЗПУО и правилника на училището мерки и санкции, когато са налице законовите основания.

Стъпка 3: Стартиране на процедура 1 за оказване на обща подкрепа или процедура 2 за оказване на допълнителна подкрепа на ученика.

АЛГОРИТЪМ ЗА РАБОТА ПО СЛУЧАЙ

Работа по случай е сред базисните интегрални методи за осъществяване на помагача дейност с индивидуални клиенти. Това е един от пътищата на последователно и структурирано помагане посредством идентифициране на проблемите на нуждаещата се личност, оценяване на конкретните ѝ индивидуално специфични потребности и възможности; осигуряване и прилагане на подходящи интервенции, мерки, услуги, подкрепа; проследяване на предизвиканите и подпомогнати изменения и подобрения. (Механджийска Г., фф., „Социална работа по случай – реконцептуализация на традиционните разбирания в съвременна приложна перспектива“, Е-списание Социална работа, бр.1 2013)

Работата по конкретен случай се основава на оценката на индивидуалните потребности и е насочена към децата и учениците в риск, а в някои случаи и към децата и учениците със специални образователни потребности.

Работата по конкретен случай се провежда от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището като от екипа се определя водещ на случая – педагогическия съветник или социалния работник, в детската градина или училището.

Работата по конкретен случай се осъществява при съгласуване и координиране на действията му с водещия на случая в отдела за закрила на детето.

Водещият на случая координира работата на специалистите и развива отношения на доверие с детето или ученика, така че тези отношения да стимулират неговото обучение, участието му в дейността на детската градина или училището и личностното му развитие.

Членовете на екипа може да участват в интердисциплинарна екипна работа със специалисти от социални услуги, в случаите когато детето или ученикът ползват такива, или с други специалисти, включително и медицински, които осигуряват здравната грижа за детето или ученика.

Работата по конкретен случай включва:

1. определяне на цели и действия, насочени към детето или ученика;
2. формулировка на случая;
3. изготвяне на план за подкрепа;
4. взаимодействие и работа с подкрепящата среда;
5. постигнати резултати от работата по случая.

Бележка: Запознатите с метода „Работа по случай“ най-вероятно вече са открили липсващия етап, а именно „Получаване на заявка“. При работата по случай за подкрепа на личностното развитие е в сила правилото, че заявителя е онзи, който плаща услугата. В такъв случай първичен заявител се явява държавата през изискванията на Закона за предучилищно и училищно образование и Наредба за приобщаващо образование. Всички заявки, които са от по-нисък порядък не могат да противоречат на заявката на първичния заявител. Вторичен заявител се явява училището/детската градина. Добре е

още в периода на формулиране на заявката да се обмисли добре какво училището/детската градина иска конкретно за конкретния ученик/дете. Това ще позволи на следващ етап да се формулират адекватни цели и действия, насочени към детето или ученика.

За успешно прилагане на метода „Работа по случай“ е изключително важно на всеки един етап да се включва и детето/ученика за да се работи реално в негов интерес.

ДОКУМЕНТИ, КОИТО СЕ ИЗГОТВЯТ ПРИ РАБОТА ПО СЛУЧАЙ

Документите, които се изготвят при работа по случай имат работен характер и тяхната цел е да се подобри процеса на помагане. Те нямат задължителна форма, но имат минимално задължително съдържание. Пълна отговорност за истинността на документите носи специалиста, който ги изготвя.

Оценка на детето

Информацията се обобщава в пет оценъчни блока:

1. Основни нужди на детето
2. Основни проблемни зони
3. Протективни фактори
4. Рискови фактори
5. Ресурси за справяне – на детето, семейството и от общността

Оценката е писмен документ, който се съхранява и предоставя при спазване на изискванията за защита на личните данни, служебната информация и приложимите правила за достъп. При необходимост съответната информация се споделя с ученика и родителя по подходящ начин.

План за работа по случай – плана за работа по случай включва цел на работата, планирани активности, отговорности на членовете на екипа, индикатори за постигната промяна (индикатори за резултат). Планът е писмен документ, който е достъпен за проверка. Планът се договаря с детето и неговите родители. Договорът може да е устен или писмен.

Протоколи от работни срещи (с клиента и на екипа) – в протоколите се отразяват целта на срещата, протичането на срещата, оценка дали са постигнати целите, възникнали нови направления за работа, бележки на специалиста. Протоколите са писмен документ. Протоколите от екипни срещи са достъпни за проверка. Протоколите от срещи с клиента (детето/ученика) са поверителни и НЕ СА

ДОСТЪПНИ за проверка. С протоколите работи само педагогическия съветник/училищния психолог и тяхното съдържание НЕ се прави достояние на други специалисти. При екипни срещи, супервизии и проверки се прави доклад с обобщена информация (устен или писмен).

Доклади по случая

Текущият доклад се изготвя в сроковете и по реда, определени за ЕПЛР в Наредбата за приобщаващото образование. За дейността на екипа се изготвят доклади до директора в електронен вид – в 7-дневен срок след края на първия учебен срок и в 10-дневен срок след края на втория учебен срок.

Финален доклад – такъв доклад се изготвя при приключване на случая. В него се отбелязва: обща информация за детето, дата и начин на влизане на случая, екип, който е работил по случая, цели формулирани в плана за работа – първоначални и при прегледите на плана, заложените индикатори за промяна, изпълнение/неизпълнение на индикаторите, хипотези за причини за неизпълнени индикатори.

Приложение 1

До.....
.....
.....

ИЗВЕСТИЕ

УВАЖАЕМИ/А Г-Н/Г-ЖО

Във връзка с прилагането на Наредбата за приобщаващото образование Ви информираме, че синът/дъщеря Ви е предложен/а за включване в процедура за предоставяне на обща подкрепа за личностно развитие. При желание от Ваша страна може да присъствате на екипната среща, на която ще бъдат обсъдени потребностите на ученика и конкретните мерки за подкрепа. Заседанието ще се проведе на от ч. в
личностно развитие.

При желание от Ваша страна може да присъствате на екипната среща, където ще се вземе решение и ще бъдат набелязани конкретните мерки по общата подкрепа на детето Ви. Заседанието ще се проведе на от ч. в

Дата.....

Класен ръководител:.....

/...../

Приложение 2

ПРОТОКОЛ №....

от заседание за оказване на обща подкрепа на личностно развитие

Днес се проведе заседание за установяване на необходимостта от оказване на обща подкрепа на , ученик/чка от ... клас.

На заседанието присъстват;.....

/координаторът по приобщаващото образование, класният ръководител и учители/

Координаторът на гимназията предложи следния дневен ред.

1. Цел на срещата.
2. Източници на информация. Обсъждане на събраната информация за ученика.
3. Определяне на необходимостта от общата подкрепа.
4. Конкретни мерки за оказване на обща подкрепа на ученика. Дневния ред беше подложен на гласуване:

.....
/результатите от гласуването/

По точка 1, Координаторът запозна присъстващите с целта на срещата

По точка 2, Източници на информация. Обсъждане на информацията.
Класен ръководител:

Учител..... Координатор/друг
специалист.....

По точка 3, Според изразеното становище на участниците в екипа се взе решение, че ученикът
има/няма нужда от обща подкрепа.

По точка 4 Набелязани конкретни мерки за оказване на обща подкрепа.

1.срок.....отговорник.....
2.срок.....отговорник.....

Поради изчерпване на дневния ред заседанието беше закрито.

Координатор: подпис:

Присъствали:

Педагогически специалисти, осъществяващи мерките за обща подкрепа на личностното развитие на ученика:

	Име, фамилия	Длъжност	Подпис
1.		Координатор	
2.		Класен ръководител	

3.		Учител	
----	--	--------	--

Родител:

/трите имена и подпис/

Дата:

Нормативна справка към актуализацията: Наредба за приобщаващото образование – действаща редакция с последни изменения и допълнения, ДВ, бр. 66 от 06.08.2024 г.; Закон за закрила на детето – чл. 36г относно координационния механизъм при насилие; Механизъм за противодействие на тормоза и насилието – утвърден със Заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на министъра на образованието и науката. Наредба № 10 и Наредба № 15 се прилагат в действащите им редакции.

Изготвили : 1. Михаела Връбчева

2. Костадин Костадинов

3. инж. Катя Тончева